

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 9.

Onsdagen den 2 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 38, angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 av vissa ytterligare anslagsmedel.

Herr andre vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade proposition nr 38, angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 av vissa ytterligare anslagsmedel, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 79, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 35, angående uppställningen av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter, m. m.

Vid härefter skedd föredragning av ifrågavarande kungl. proposition hänvisades densamma till andra särskilda utskottet.

Vid förnyad föredragning av första särskilda utskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Stockholms stad att vidtaga vissa åtgärder för reglering av Mälaren m. m.; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt stöd åt segelflygningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av tredje särskilda utskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inställande år 1940 av mönstring, som avses i § 32 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Wigfors*s avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 39, angående placering i löneklass av vissa statstjänstemän, samt
nr 40, angående ändring i reglerna för utbetalning av statsbidrag till avlöning åt vissa kommunalt anställda lärare m. fl.

Ordet lämnades på begäran till herr **andre vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade propositioner nr 39, angående placering i löneklass av vissa statstjänstemän, och nr 40, angående ändring i reglerna för utbetalning av statsbidrag till avlöning åt vissa kommunalt anställda lärare m. fl., ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Anmälde tredje särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 31, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inställande år 1940 av mönstring, som avses i § 32 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443).

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 8 bifölles även av andra kammaren.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 38—40.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.08 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 5 oktober.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr *Lindhagen* intog talmansplatsen och yttrade, att enär förfall inträffat för såväl herr talmannen som båda herrar vice talmän, kammaren nu jämlikt § 33 mom. 4 riksdagsordningen hade att utse en av kammarens övriga ledamöter att tjänstgöra såsom talman, till dess förfallet upphört.

Härpå företogs val av ersättare för talmannen enligt nämnda moment; och utsågs därtill

herr *Undén* med 14 röster.

Tre röster tillföll herr *Larsson*, *Viktor*, samt en röst vardera av herrar *Wohlin* och *Hagström*.

Herr *Undén* intog härefter talmansplatsen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 42, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1—3 §§ förordningen den 9 maj 1924 (nr 118) med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått.

Justerades protokollen för den 28 nästlidne september och den 1 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag för utredning rörande reglering av Övre och Nedre Olandsån i Uppsala och Stockholms län;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till spannmålskreditfonden;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i grunderna för utlämnande av torvlån från industrilånefonden;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skyddsrum vid serafimerlasarettet m. m.;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Stockholms stad att vidtaga vissa åtgärder för reglering av Mälaren m. m.; samt

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt stöd åt segelflygningen.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 84, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner nr 38, angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 av vissa ytterligare anslagsmedel, nr 39, angående placering i löneklass av vissa statstjänstemän, samt nr 40, angående ändring i reglerna för utbetalning av statsbidrag till avlöning åt vissa kommunalt anställda lärare m. fl., m. m.

Berörda kungl. propositioner, som härefter föredrogos var för sig, hänvisades till andra särskilda utskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 42 blev densamma på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

första särskilda utskottets memorial och utlåtanden:

nr 5, angående ersättning till kansli- och vaktpersonalen hos första särskilda utskottet;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbetalning av tull för viss spritinförsel m. m.; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild portogavgift för debetsedelsförsändelser; samt

andra särskilda utskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur.

Anhållan att få framställa interpellation om Sveriges framträdande med världsfredens problem m. m.

Herr Lindhagen erhöll på begäran ordet och anförde: Enligt morgontidningarna i dag den 5 oktober 1940 har en konferens i Brenner mellan Tysklands och Italiens ledande politiker nu avslutats. Beslut lär ha fattats om konturer »till en nyordning med verkningar från det europeiska Norden till långt ned i Afrika». Fronten för denna väldiga nyordning har, säges det vidare, »med tremaktspakten blivit till en total front för världens befriande från det engelska godtycket». Det betonas slutligen, att framstående tyska och italienska militärer voro närvarande i den nya historiska salongsvagnen.

Dessa betydelsefulla meddelanden kunna giva rum för erinringar. Av världsfredens förespråkare räknas vid sidan av de militära experterna även ombud för Påven i Brenner såsom den italienske representanten för den fredsfurstens från Nasaret och hans germanska föregångare asaguden Balders program om fred på hela jorden och alla människor en god vilja. Påven har talat bevakande för fredens idé under såväl det förra som det nuvarande världskriget.

Makt i och för sig är ofrånkomlig i mångt och mycket. Den vilseleder dock som bekant. Må kriget nu på alla händer erinra sig en gammal varning från Mittens rike: »Att äga makt utan ädelmod och mildhet är något, som man aldrig bör fördraga att se.»

Den rekommenderade »totalfronten för världens befriande från engelska godtycket» är väl, synes oss, en i totaliteternas namn för trång och hopplös begränsning av problemet. Redan ordet »tremaktspakten» skvallrar om den stora skuggan från Asien, som förbigicks i Brenneravtalet, om Kinas, Japans och Indiens gamla program »Asien åt asiaterna», ett program utan vilket ingen varaktig fred kan komma till varken i Europa eller Afrika. Detta insåg redan

Anhållan att få framställa interpellation om Sveriges framträdande med världsfredens problem m. m. (Forts.)

Napoleon. Han kallade Europa en mullvadshög i förhållande till Asien. Dit ledde därför till sist hans härskarfärd. Men den hejdades på vägen i Moskva.

Brennerprogrammet är än mer för trångt i dessa dagar, då *Nordamerika*, ehuru skyddat av två världshav, nu rustar för fullt mot ett eventuellt hotande angrepp. Det förefaller närmast nu gälla en samling av engelsktalande folk för värnande av denna broderliga språkfamiljs huvudfäste Singapore, som tillkommit för skyddande av nämnda språkfamiljs besittningar och ekonomi i Asien. Det är skrivet i stjärnorna, att den med tiden kommer att till allas båt- nad fredligt eller genom krig nedläggas under hägnet av den kinesiske stats- mannen Konfutses odödliga statskonst med fredens idé och humanismens till- blivelse som programförklaring från Mittens rike redan för 3,000 år sedan. Den »gula farans spöke» och »den vita olyckans verklighet» bliva först där- med utplånade.

Överenskommelsen i Brenner mellan Tyskland och Italien vill genomföra en nygestaltning även över det europeiska Norden eller låt oss först som sist säga, det enspråkiga Norden, även kallat Sverige, Norge och Danmark med utflöden i Finland. Dessa länder komma dock i tidernas längd att bestämma över sitt hus efter eget fredligt samråd med den övriga världen. Sverige vill göra det redan nu. Sverige är ännu en gammal fri stat. Kanske därför, att den också är en stormakt. Icke blott i historien från de tider, då upplandsbönder organiserade Ryssland och svenska härar behärskade halva Tyskland och halva Ryssland. En nutida stormakt i vattenfall, skogar och gruvor. Ett land, som, åtskilligt överdrivet, berömmes i världen, framför allt i Nordamerika därför att det skulle funnit »den gyllene medelvägen» i sitt livsrum.

Kronan på en sådan maktställning i världen för Sverige måste vara, att de svenska nu omsider, vid sidan av sina rustningar, framträda för sin sannskyl- diga kallelse i vår tid som *en andlig stormakt* med krav på ett tillrättgående med de fem uppenbarade orsakerna till rustningar och krig och med de uppen- bara verktygen för en framfärd omsider mot den av alla folk efterlängta- de internationella rättsordningen med den varaktiga världsfreden i sitt sköte.

Redan tidigare ha av mig med annan formulering med denna kammars bi- fall den 30 januari 1940 väckts tre sammanhängande interpellationer till ut- rikesministern. Han sade mig enskilt, att han visserligen ämnade besvara dem, men först när tillfället var lämpligt. Har detta tillfälle ännu icke kommit?

De tre svenska statsmakterna — regering, riksdag och partitidningarnas chefredaktörer — töva inför en sådan förhåvelse. Upprustningen bör tillsvi- dare vara landets förnämsta mål med underlag bland annat av ungdomens, även den kvinnligas, utbildning i att lära sig skjuta. De obefordrade i de svenska folkdjupen förnimma åter, att världsfredens idé och dess förutsät- ningar är det förnämligaste i historien och tillika de svenskes kallelse just nu. En konsultativ folkomröstning skulle enligt min och mångas erfarenhet sanno- likt giva majoritet för en sådan folkmening.

Det hemställes sålunda om kammarens tillstånd att få till utrikesministern framställa följande spörsmål:

1) anser ej regeringen, vid eftersinnande av *Brennerkonferensens i dagarna framlagda idéprogram för en europeisk-afrikansk världsfred*, det vara en kal- lelse och plikt för Sverige såsom en andlig stormakt att träda fram med *världs- fredens problem i hela dess vidd?*

2) bör ej då betonas, att första steget måste vara avslöjandet av rustningar- nas och krigens djuggående orsaker samt dessas nämnande åtminstone vid namn?

3) enligt sakens natur, historiens berättelser och samtidens erfarenheter

Anhållan att få framställa interpellation om Sveriges framträdande med världsfredens problem m. m. (Forts.)

bottna väl dessa orsaker väsentligen i *språkförobistringen, nationalitetsförtrycket, ekonomiskt kaos, överbefolkning samt först och sist i föraktet för de andliga värdena?*

4) bör icke Sverige i förenämnda bemödanden hylla även den gamla »romerska fredens» lystring: »Mens agitat molem», endast anden ger liv åt materien, såsom något värdefullare än ett förfluget militärväsende?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 90, med inbjudan till första kammaren att förena sig med andra kammaren i dess beslut, att tredje särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 42, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1—3 §§ förordningen den 9 maj 1924 (nr 118) med vissa bestämmelser angående handel med brännved och annat virke i löst mått, ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Berörda inbjudan antogs av första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.27 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
